

02. IX 199

oprac. 2/4
oprac. Nr M-1003/1741
103

Saolowski

587 Olsztyn

Dziadłowo/Brodnica
Z W Z - AK
+ Saolowski Aleksander

M-1003/1741 Pom.

**SPIS ZAWARTOŚCI
TECZKI**

Sadowski Aleksander

T: M-1003/1741 Pom.

Działowo/Brodniczy L.W.Z.A.U

I./1. Relacja k. 15, 1-2

I./2. Dokumenty (sensu stricto) dotyczące relatora —

I./3. Inne materiały dokumentacyjne dotyczące relatora —

II. Materiały uzupełniające relację k. 15.1

III./1. Materiały dotyczące rodziny relatora —

III./2. Materiały dotyczące ogólnie okresu sprzed 1939 r. —

III./3. Materiały dotyczące ogólnie okresu okupacji (1939-1945) —

III./4. Materiały dotyczące ogólnie okresu po 1945 —

III./5. Inne ... —

IV. Korespondencja

.....

.....

.....

V. Nazwiskowe karty informacyjne k. 5

VI. Fotografie dzień ikonografii

1/1. Relacja - Sadowski Aleksander

o konspiracyjnej działalności Sadowskiego
Aleksandra spisane przez Janusza Sadowskiego
w marcu 1924 r., mpis, oryg.

k. 1 s. 1-2

*Złoty ZWZ Oby. Dziadko
na wydziale z Łuży.
Klasyfikacja Bronica*

(1898 - 1941) 1

Właściciel członka konspiracji Aleksandra Sadowskiego

Sadowski, Aleksander, ur. 22.02.1898r. w Zieluniu pow. Mława syn Juliana i Marii Strużińskiej. Rodzice - gospodarstwo rolne. Ojciec był wybrany wójtem gm. Zieluń i pełnił tę funkcję przez kilka lat.

Wychowanie w 1927 w Wyszkoleńcu średnią rolniczą w Niegłosy 1926r.
Prace w majątkach ziemskich w poznańskim, od 1928r. do 1933r. administrator majątku w Dłutowie pow. Mława. Od 1933 - 1941r. także na własnym gospodarstwie.

Działalność społeczna: naczelnik straży pożarnej (1922-23r.) w Zieluniu, (1928r.) w Liskowie, (1933-39r.) w Dłutowie, organizator życia kulturalnego na wsi.

Służba wojskowa: 1918r. PCW-udział w rozbrajaniu Niemców. 1919-21f. wstąpił jako ochotnik do Wojska Polskiego, przydzielony do 40 p.p. "Strzelcy Lwowski" - kompanii ciężkich karabinów maszynowych. Walczył przez całą wojnę z armią bolszewicką, głównie z armią konną marszałka Budionnego. Na froncie jest przykładem dla innych. Awansował do stopnia plutonowego, otrzymał Krzyż Walecznych i medale.

W 1939r. nie został zmobilizowany. Po powrocie z ucieczki prowadził nadal gospodarstwo rolne w Dłutowie mając na utrzymaniu żonę i troje dzieci. We wrześniu 1940r. wstąpił do ZWZ, przyjęty przez Pawła Nowakowskiego ps. "Leśnik", późniejszego komendanta Obwodu Działdowskiego AK. Pierwszymi członkami ZWZ w gminie Zieluń pow. Mława (leż. graniczącej z Pomorzem) byli oprócz Pawła Nowakowskiego, jego brata Jan Nowakowski oraz szwagrowie - właśnie Aleksander Sadowski i Edward Karski.

Organizacja zorganizowała tajny nasłuch radiowy z BBC, przekazując informacje ludziom godnym zaufania, upatrywała kandydatów do konspiracji, przechowywała broń, udzielała pomocy uciekinierom lub uchodźcom z Pomorza.

W dn. 18 lutego 1941r. gestapo aresztowało między innymi Aleksandra Sadowskiego, Jana Nowakowskiego i Edwarda Karskiego, którzy po bardzo ciężkich torturach w więzieniach gestapo w Pułtusku i Ciechanowie zostali skazani na osadzenie w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu. Aleksander Sadowski nr obozowy 17753 i tam w III kwartale 1941r. zamordowani.

W działalności konspiracyjnej stanowiącej zaplecze udział brał także brat Józef Sadowski, szwagier Józef Meler, żona Janina Sadowska i syn Jan Sadowski. Chodzi tu o łączność, zbieranie wiadomości, przygotowanie skrytek, przechowywanie broni, transport, noclegi, wyżywienie. Posiadane dokumenty i pamiątki: książeczka wojskowa, zaświadczenie wojskowe-opinia, legitymacja Krzyża Walecznych, Krzyż Walecznych i inne odznaczenia, fotografie, listy z więzienia gestapo w Pułtusku, oryginalne koperty i listy z obozu w Oświęcimiu, zaświadczenie o śmierci 21.07.41r.

Właściciel

Walczył

Walczył

Był jedynym

Wspierał

W dn.

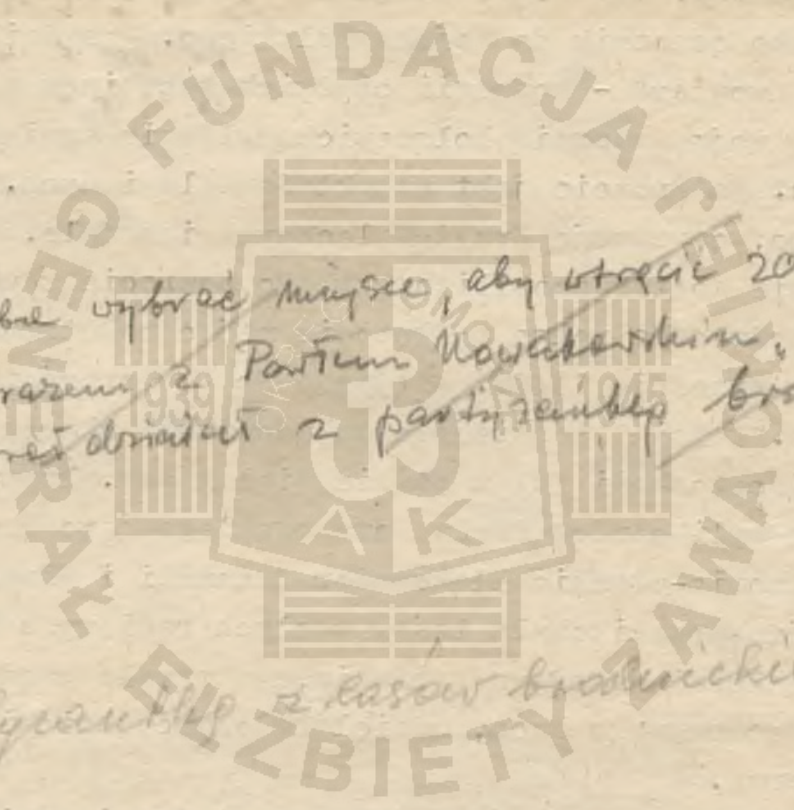
rodzina A. Sadowskiego

*Właściciel
PP PKT
Kohler
Alfa
Władysław
52200
Dziękuję*

Jan Sadowski

Relację sporządził
Członek Komisji Historycznej Zarządu Okręgu
Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej
w Olsztynie mgr inż. Jan Sadowski.

Olsztyn, 1991-03.20.

Właściciel!

*Trzeba wybrać miejsce, aby wstąpić z domem
z naszymi 1929 Partem Nowakowskim, Lis'nskim
i innymi domami z partyzantami brodnickimi*

z partyzantami z lasów bródnickich

II. Materiały uzupełniające relację: Sadowski
Aleksander

1. Jan Sadowski, biogram Aleksandra Sadowskiego, [w:] Słow. biograficzny konspiracyj pomorskiej 1939-1945, cz. 4, wyd. FARK t. XVIII, kserokop. Toruń k. 1 s. 1-1998, s. 129

Sadowski Aleksander (1898-1941), żołnierz ZWZ Obw. Działdowo na pograniczu z Insp. ZWZ-AK Brodnica.

Urodzony 22 II 1898 r. w Zieluniu pow. Mława; syn Juliana i Marii z d. Struzińskiej. Ojciec – rolnik pełnił przez kilka lat funkcję wójta gm. Zieluń. Należał do POW. W 1918 r. brał udział w rozbrajaniu Niemców. W latach 1919-1921 służył jako ochotnik w Wojsku Polskim, przydzielony do 40 p.p. „Strzelcy Lwowscy” – do kompanii ckm. Walczył w wojnie polsko-bolszewickiej przez cały okres jej trwania, głównie z armią konną Budionnego. Awansował wtedy do st. plutonowego. Aleksander ukończył w 1926 r. szkołę średnią w Niegłosach. Pracował w majątkach ziemskich w poznańskim, od 1928 r. do 1933 r. był administratorem majątku w Dłutowie pow. Mława. W latach 1933-1941 pracował na własnym gospodarstwie w Dłutowie. Działal społecznie jako naczelnik straży pożarnej w Zieluniu (1922-1923), Liskowie (1928) i Dłutowie (1933-1939). Organizował życie kulturalne na wsi. W 1939 r. nie został zmobilizowany. W obawie przed aresztowaniem przez okres kilku miesięcy ukrywał się, następnie prowadził gospodarstwo rolne, z którego utrzymywał pięcioosobową rodzinę. We wrześniu 1940 r. został zwerbowany i zaprzysiężony do ZWZ przez Pawła Nowakowskiego ps. „Leśnik”, późniejszego kmdta Obwodu AK Działdowo. Był jednym z pierwszych (obok P. Nowakowskiego, jego brata Jana i Edwarda Karskiego) żołnierzy ZWZ w gm. Zieluń pow. Mława, graniczącego z Pomorzem. Wspólnie z nimi organizował tajny nasłuch radiowy z BBC, przekazując informację ludziom godnym zaufania, upatrywał kandydatów do konspiracji, przechowywał broń, udzielał pomocy uciekinierom i przesiedleńcom z Pomorza. Pod dowództwem P. Nowakowskiego współdziałał z partyzantką

128

Słownik biograficzny konspiracji pomorskiej 1939-1945, cz. 4., Tom III 1998

z lasów brodnickich. W dniu 18 II 1941 r. został aresztowany przez gestapo na skutek donosu agentki gestapo o ps. „Anastazja”. Po ciężkich torturach w więzieniach gestapo w Pułtusku i Ciechanowie został osadzony w obozie konc. w Oświęcimiu z nr. obozowym 17753. W dniu 21 VII 1941 r. zamordowany razem z pozostałymi krewnymi – Edwardem Karskim i Janem Nowakowskim.

Odznaczony Krzyżem Walecznych (1920), Medalem Dziesięciolecia Odzyskanej Niepodległości (1928) i Medalem Pamiątkowym za Wojnę 1918-1921 (1929).

Rodzina A. Sadowskiego brała także udział w konspiracji. Brat Józef, żona Janina i syn Jan oraz szwagier Józef Meller czynni byli w łączności, wywiadzie, przygotowaniu skrytek i przechowywaniu broni, organizowaniu transportu, noclegów, wyżywienia dla ludzi z konspiracji.

AP AK, T.: Nowakowski P.; AGKBZpNP, CAMSW 148/5011; Akta Okr. ŚZŻAK-Olsztyn.

Jan Sadowski

T: M-1003/1741 Pom.

Brodzice

Soudowski Aleksander

V. Klarty informacyjne

k. 5

Driscloso / Porodnia
AK

Sachowski Aleksander

melaję 206 teście Nowakowski Paweł Porodnia
nr 1898 w Zielinie pow Mława
POW
podkomenda Nowakowski "desimta"

28

Brodzica 2
Lisabona
AK.

+ Sadowski Aleksander

(szwagier "Lesmika") członek pierwszej Kółki AK
stworzonej w Lidunie.

Zr. gazeta "Polska Łowczyna"
Jelac. "P. Nowakowski" m-953

+ Sadowski Aleksander

Brodnic 3
ZWR 2.

Należał do pierwszych organizatorów ZWR 2 w gm. Zielonki pow. Mława; aresztowany 18.02.1941 r. przez gestapo; zginiął w III kwartale 1941 r. w Oświęcimiu.

zob: relegia Edward Karcki A-1000/
insp. Brodnic 1/1938

452 IX 199

Brodnice ZWZ 4
Pomorze

†
SADOWSKI Aleksander

1898 - 1941. Żołnierz ZWZ. Obw.
Działowo pogranicze ZWZ-ARK Brodnica
Wojna z bolszewikami - ochotnik
z Konnicą Budionnego. ZWZ gmine
Zielni pow Miawa. Współpraca z party-
zantką - lasy brodnickie. Aresztowany
torturowany, Oświęcim - zamordowany
Krzyż Walcznych 1920. Medal Obojczyństwa
Nipodległości 1928 Medal Pamiątkowy za
Relacja Jan Sadowski Wojna 1918-21

Job.

Słownik Biograficzny Konspiracji
Pomorskiej 1939-1945 część 4
Fundacja "Archiwum Pomorskie AK
Str 128, 129 Torun 1998

Sadowski Aleksander

Brodnica
LWZ⁵

Aresztowany 18.02.1941 z
Nowakowskim Janem i
Edwardem Karłskim.

zob: J: VI: 1304/2147 Pom. z. n.
Nowakowski Jan (Brodnica)

9/8.11/05

Sadowski
Aleksander

